

The results of an empirical study of cognitive component of the sensitivity of future teachers: students understand the definition of sensitivity, the adequacy of representation of myself as a sensitive person, knowledge of the circumstances and ways to show sensitivity, awareness of the need to display sensitivity as a teacher in his career.

Статтю подано до друку 09.02.2012.

© 2012 р.

Н.Л.Висідалко (п. Чубинське)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРЦЕПТИВНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Сучасні інтенсивні зміни в системі вищої освіти актуалізують питання продуктивності навчання студентів та їх самореалізації у цьому процесі. Дослідження продуктивності навчання студентів у аспекті перцептивних процесів є новим питанням.

Загалом, ефективність професійного навчання ґрунтується на розвитку мотиваційних (Л.В. Романюк, О.С.Андрущак, Н.В.Пономаренко, М.М.Лабач та інші), творчих (Т.М.Розова, К.К.Зуб), рефлексивних (А.М.Веремчук), емоційних (В.К.Гаврилькевич), поведінкових (О.Захарко), самопізнавальних (О.Є.Остапчук) компонентів особистості.

У зв'язку з цим *об'єкт дослідження* – перцептивна сфера студента. *Предмет* – змінюваність чутливості перцептивних процесів студента при розв'язуванні задач. *Гіпотези*: 1. Будуть виявлені студенти з середньою та низькою здатністю до навчання; 2. Зниження чутливості студента до невідомого обумовлена дією когнітивного дисонансу; 3. Чутливість до невідомого перебуває у взаємозв'язку із енергопотенціалом та мотиваційною спрямованістю.

У процесі професійного навчання студент виявляє та засвоює нове, невідоме, що реалізується через активність його перцептивних процесів та виражається розумінням та розв'язанням задач. Проведено тренінг розв'язування перцептивних задач серед студентів [2].

У результаті дослідження було виділено дві групи досліджуваних – з підвищенням та зниженням чутливості перцептивних процесів [1, 2]. З метою вивчення причин його зниження нами проведено додаткове дослідження другої групи, яке полягало в тому, що через певний проміжок часу – 25 днів, нами знову зафіксувався стан чутливості перцептивних процесів досліджуваних до задачі за допомогою бесіди. Ефект ремінісценції [3] свідчить, що на 25 день вплив тренінгу розв'язування задач має більш повне та точне відтворення у свідомості досліджуваних, аніж після його проведення.

Проведена робота із 85 досліджуваними. Результати дослідження відстрокованого відтворення стану чутливості до невідомого під час розв'язування задачі свідчать як про його підвищення $n = 59$, так і зниження $n=26$. Відповідно, досліджувані з підвищенням чутливості до невідомого під час розв'язування задачі були віднесені у першу підгрупу, а досліджувані зі зниженням чутливості – у другу.

Перша підгрупа. Виявлено достовірну відмінність у стані чутливості до невідомого у досліджуваних першої підгрупи: перед початком та після розв'язування задач $t = 10,8$ при $p \leq 0,001$; під час розв'язування задачі та після їх розв'язування $t = -11,6$ при $p \leq 0,001$; перед початком та під час розв'язування задачі $t = -2,2$ при $p \leq 0,02$ (табл. 1).

Відмінність у стані чутливості досліджуваних до невідомого першої підгрупи

Підгрупа	Стан чутливості до невідомого		
	перед початком розв'язування задач	після їх розв'язування	під час розв'язування задачі
перша	42,8	34,6	44,9
Похибка М	$\pm 0,8$	$\pm 1,1$	± 1

Із табл. 1 видно, що у досліджуваних першої підгрупи під час розв'язування задачі відбувається підвищення чутливості до невідомого. Це свідчить про наявність когнітивного дисонансу або інтерференції у досліджуваного та його подолання під час розв'язування задачі.

Аналіз наукової літератури свідчить, що когнітивний дисонанс є результатом існування суперечливих відношень між окремими елементами в системі знань. Когнітивними елементами можуть виступати: знання як певний погляд чи думка, цінності, установки та переконання. Один із елементів не відповідає суб'єктивній реальності індивіда, який відчуває тиск, дискомфорт, що спрямовує його до зменшення дисонансу [4].

Сила дисонансу, стверджує Л. Фестінгер, залежить від значимості для індивіда елементів, які перебувають у відношеннях дисонансу, та від кількості елементів, які вступають у дисонансні відношення з конкретним елементом. Сила когнітивного дисонансу визначає інтенсивність дії, спрямованої на його зменшення. Чим сильніший когнітивний дисонанс, тим відчутніша схильність до уникнення ситуацій, що можуть збільшити його силу.

Подолання чи зменшення дисонансу відбувається через: а) зміну одного з когнітивних елементів, який перебуває у дисонансному відношенні; б) додавання нового елемента, який «мирить» дисонансні елементи; в) зниження важливості когнітивних елементів, які перебувають у дисонансі; г) зміну пропорцій дисонансних та консонансних відношень; д) уникнення ситуацій, які призводять до когнітивного дисонансу.

У досліджуваних першої підгрупи причиною зниження стану чутливості до невідомого під час розв'язування задач є когнітивний дисонанс з оригінальними способами розв'язання. Оригінальні розв'язання задачі викликають заперечення з боку вже сформованих когнітивних елементів досліджуваних, внаслідок цього відбувається пригнічення процесу розв'язання задачі.

Подолання когнітивного дисонансу з оригінальними способами розв'язання задачі відбувається через: уникнення оригінальних розв'язань, які викликають когнітивний дисонанс; зниження значення наявного елемента у когнітивній системі, внаслідок чого стає можливою поява оригінального розв'язання; зміну наявного елемента у когнітивній системі й розв'язання задачі оригінальним способом; додавання нових елементів до наявних у когнітивній системі на користь оригінального розв'язання.

З подоланням когнітивного дисонансу відбувається розв'язання задачі, стан чутливості у досліджуваних першої підгрупи підвищується.

Слід зазначити, що подолання когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями задачі серед досліджуваних першої підгрупи відбувається індивідуально. Так, у цій підгрупі присутні досліджувані, у яких підвищення чутливості до невідомого під час розв'язування задачі переважає показник початку розв'язування задач $n = 38$, а також показник чутливості до невідомого після розв'язування задач $n = 21$.

З огляду на це можна стверджувати, що досліджуваним першої підгрупи характерні два способи ставлення до когнітивного дисонансу – його повне $n=38$ та часткове $n = 21$ подолання.

Виявлені достовірні відмінності у стані чутливості досліджуваних до невідомого з повним і частковим подоланням когнітивного дисонансу (табл. 2).

Таблиця 2

Відмінності у стані чутливості до невідомого під час розв'язування задач з повним та частковим подоланням когнітивного дисонансу

Подолання когнітивного дисонансу	Під час розв'язування задач	М похибка	Критерій та його достовірність
Повне	48	$\pm 1,2$	$t = 4,4; p \leq 0,001$
Часткове	39,2	$\pm 1,3$	$t = 4,7; p \leq 0,001$

Із табл. 2 видно, що значна частина досліджуваних першої підгрупи пододала повністю когнітивний дисонанс з оригінальними розв'язаннями і розв'язала задачі.

У частини досліджуваних першої підгрупи $n = 21$ когнітивний дисонанс з оригінальними розв'язаннями більшою мірою зачепив досліджуваних, що не дає змоги подолати його повністю.

У досліджуваних з повним і частковим подоланням когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями задач важливість елементів, які вступають у когнітивний дисонанс та їх кількість, є різною. Відповідно, його сила й опір до зміни одного з когнітивних елементів, що перебуває у дисонансі, будуть також різними. Це визначає тривалість когнітивного дисонансу та схильність до уникнення оригінальних розв'язань.

У досліджуваних з повним подоланням когнітивного дисонансу важливість елементів, які вступають у дисонанс та їх кількість, – менші. Відповідно, сила й опір до зміни наявних елементів когнітивної системи незначні. Такі досліджувані долають когнітивний дисонанс з оригінальними розв'язаннями задачі досить швидко. Зворотна тенденція властива досліджуваним з частковим подоланням когнітивного дисонансу.

Схильність досліджуваних з частковим подоланням дисонансу до уникнення оригінальних способів розв'язання задачі – вища, ніж у досліджуваних з повним його подоланням. Додавання нових елементів до наявних чи зменшення значення наявних елементів у когнітивній системі на користь оригінального розв'язання задачі – нижчою, ніж у досліджуваних з повним подоланням когнітивного дисонансу. У таких досліджуваних з розв'язанням задачі когнітивний дисонанс продовжує існувати у прихованому вигляді.

Із розв'язанням задач у досліджуваних з повним та частковим подоланням когнітивного дисонансу відбувається підвищення стану чутливості до невідомого у задачі.

Повне подолання когнітивного дисонансу сприяє тому, що кількість оригінальних розв'язань у досліджуваних – значно більша, ніж у тому випадку, коли когнітивний дисонанс долається тільки частково. Тому досліджуваним з повним подоланням когнітивного дисонансу характерно більше оригінальних способів розв'язань задачі, ніж досліджуваним з його частковим подоланням.

Досліджувані з повним подоланням когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями мають вищу здатність до навчання та пізнання нового, аніж досліджувані з частковим його подоланням.

Отримані результати свідчать, що у досліджуваних першої підгрупи внаслідок виникнення когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями ускладнюється засвоєння нового знання. Відповідно, їх здатність до навчання не така висока, ніж у досліджуваних першої групи з високою здатністю до навчання [2]. Загалом досліджувані з когнітивним дисонансом з оригінальними розв'язаннями задачі мають середню здатність до навчання.

Виявлено достовірні відмінності у стані чутливості до невідомого першої підгрупи перед початком та після розв'язування задач за фактором: самореалізації ($t = 8$ $p \leq 0,001$); внутрішньої дії ($t = 7,3$ $p \leq 0,001$); розв'язання задачі ($t = 4,2$ $p \leq 0,001$). Виявлено достовірні відмінності у стані чутливості до невідомого першої підгрупи після розв'язування задач та під час розв'язування задачі за фактором: самореалізації ($t = -10,5$ $p \leq 0,001$); внутрішньої дії ($t = -9,1$ $p \leq 0,001$). Виявлено достовірні відмінності у стані чутливості до невідомого першої підгрупи перед початком розв'язування задач та під час розв'язування задачі за фактором: самореалізації ($t = -4,3$ $p \leq 0,001$) (табл. 3).

Таблиця 3

Відмінність у стані чутливості досліджуваних до невідомого першої підгрупи за трьома факторами

Стан чутливості	Перед початком розв'язування задач			Після їх розв'язування			Під час розв'язування задачі		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Фактор									
М	15,2	20,5	7	11,9	16,6	6	17,4	21,3	6,1
Похибка М	$\pm 0,4$	$\pm 0,4$	$\pm 0,2$	$\pm 0,5$	$\pm 0,5$	$\pm 0,2$	$\pm 0,5$	$\pm 0,5$	$\pm 0,2$

Примітка. 1 – фактор самореалізації досліджуваного; 2 – фактор внутрішньої дії; 3 – фактор розв'язання задач.

Нижче наводяться достовірні різниці за факторами під час усього процесу дослідження: перед початком, після розв'язування задач та під час розв'язування задачі у досліджуваних першої підгрупи (табл. 4).

Таблиця 4

Таблиця достовірних різниць у стані чутливості до невідомого за факторами у першій підгрупі

	Перед початком – після розв'язування задач			Після розв'язування задач – під час їх розв'язування		Перед початком – під час розв'язування задачі
	f1	f2	f3	f1	f2	f1
Різниця	3,3	3,9	1	-5,5	-5,2	-4,7

Примітка. f1 – фактор самореалізації; f2 – фактор внутрішньої дії; f3 – фактор розв'язання задачі.

Із таблиць 3 і 4 видно, що у стані чутливості до невідомого перед початком, після розв'язування і під час розв'язування задачі значні зміни відбуваються за факторами самореалізації та внутрішньої дії у досліджуваних.

У першій підгрупі досліджуваних внаслідок виникнення когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями значно знижується бажання активності, натхнення, допитливість і настирливість до засвоєння невідомого під час праці над задачами. Його подолання під час розв'язування задачі приводить до підвищення активності внутрішньої дії досліджуваних.

Наявність когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями у першій підгрупі зумовлює зниження самореалізації досліджуваних у задачі. З його подоланням та розв'язанням задачі відбувається самореалізація досліджуваних. У них покращується суб'єктивний стан, виникає задоволення від процесу роботи, почуття гармонії, свіжість та прилив сил.

Друга підгрупа. Виявлено достовірну відмінність у стані чутливості досліджуваних до

невідомого другої підгрупи перед початком розв'язування задач та після їх розв'язування $t = 6,2$ при $p \leq 0,001$; після розв'язування задач та під час їх розв'язування $t = 8,6$ при $p \leq 0,001$; а також у стані чутливості до невідомого перед початком розв'язування задач та під час їх розв'язування $t = 9,2$ при $p \leq 0,001$. Результати подані у табл. 5.

Таблиця 5

Відмінність у стані чутливості до невідомого досліджуваних другої підгрупи

Підгрупа	Стан чутливості до невідомого		
	перед початком розв'язування задач	після їх розв'язування	під час розв'язування задачі
друга	40,7	30	28,5
Похибка М	$\pm 1,6$	$\pm 1,4$	$\pm 1,3$

Із табл. 5 видно, що друга підгрупа досліджуваних $n = 26$ характеризується зниженням чутливості до невідомого як після розв'язування задач, так і під час їх розв'язування. Це свідчить, що досліджувані переживають когнітивний дисонанс із задачею. Сформовані у них когнітивні елементи пригнічують процес розв'язування задачі, а досліджувані втрачають здатність до ефективності взаємодії із задачею. Їх час розв'язування, вольові зусилля та кількість помилок збільшується. Когнітивний дисонанс із задачею є перманентним і триває 20 – 25 днів.

Зменшення дисонансу відбувається через уникнення праці над задачею, яка викликає когнітивний дисонанс (перебір задачами: цю розв'язуватиму, а цю – ні). Крім того, через: 1) зміну елементів та зв'язків задачі; 2) зниження важливості елементів та зв'язків задачі; 3) додавання нових елементів та зв'язків до задачі; 4) зниження важливості альтернативного розв'язання задачі і т. п.

Його зменшення приводить до невідповідності образу предмета задачі, досліджувані розв'язують задачі з мінімальною кількістю оригінальних розв'язань та підвищенням чутливості до невідомого. У цілому отримані результати свідчать про «аварійність» роботи перцептивних процесів у таких досліджуваних. Задача дезорганізуюче впливає на них.

Виявлено достовірні відмінності у стані чутливості до невідомого у досліджуваних другої підгрупи перед початком та після розв'язування задач за фактором: внутрішньої дії ($t = 6$ при $p \leq 0,001$); після розв'язування задач та під час їх розв'язування за фактором: самореалізації ($t = 3,8$ при $p \leq 0,001$); внутрішньої дії ($t = 5,3$ при $p \leq 0,001$); перед початком розв'язування задач та під час їх розв'язування за фактором: самореалізації ($t = 5$ при $p \leq 0,001$); внутрішньої дії ($t = 7,6$ при $p \leq 0,001$). Результати подані у табл. 6.

Таблиця 6

Відмінність у стані чутливості досліджуваних до невідомого другої підгрупи за трьома факторами

Стан чутливості до невідомого	Перед початком розв'язування задач			Після їх розв'язування			Під час розв'язування задачі		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Фактор М	15,1	19,8	5,6	13,5	17,3	5,2	10,3	14,1	4
Похибка М	$\pm 0,8$	$\pm 0,7$	$\pm 0,4$	$\pm 0,8$	$\pm 0,7$	$\pm 0,3$	$\pm 0,8$	$\pm 0,8$	$\pm 0,4$

Примітка. 1 – фактор самореалізації досліджуваного; 2 – фактор внутрішньої дії; 3 – фактор розв'язання задач.

Нижче подано достовірні різниці за факторами упродовж усього дослідження: перед початком, після розв'язування та під час розв'язування задачі у досліджуваних першої підгрупи (табл.7).

Таблиця 7

Таблиця достовірних різниць у стані чутливості до невідомого за факторами у другій підгрупі

Фактор	Перед початком – після розв'язування	Після розв'язування задачі – під час їх розв'язування		Перед початком – під час розв'язування задачі	
	f2	f1	f2	f1	f2
Різниця	2,5	3,2	3,2	4,8	5,7

Примітка. f1 – фактор самореалізації; f2 – фактор внутрішньої дії.

Із таблиць 6 і 7 видно, що у другій підгрупі під дією когнітивного дисонансу із задачею знижують показники за фактором самореалізації та внутрішньої дії під час розв'язування задачі.

У досліджуваних другої підгрупи когнітивний дисонанс із задачею під час їх розв'язування «зв'язує» внутрішню активність, допитливість, настирливість до засвоєння невідомого у задачі, стан натхнення. Досліджуваний перебуває під дією негативних впливів, які надходять від процесу роботи над задачею.

Максимального зниження зазнає фактор внутрішньої дії, що свідчить про труднощі у взаємодії досліджуваних із задачею. Це уповільнює їх самореалізацію у задачі.

Крім того, виявлено достовірну відмінність між першою та другою підгрупами у стані чутливості під час розв'язування задачі (табл. 8).

Таблиця 8

Відмінність у стані чутливості до невідомого під час розв'язування задачі між першою та другою підгрупами

Підгрупа	Під час розв'язування задачі	Похибка М	Критерій та його достовірність
перша	44,9	± 1	$t1 = 8,7; p \leq 0,001$
друга	28,5	$\pm 1,3$	$t2 = 9,5; p \leq 0,001$

Із табл. 8 видно, що перша підгрупа має вищі показники чутливості до невідомого під час розв'язування задачі – порівняно із другою підгрупою. Досліджувані першої підгрупи під час розв'язування задачі внаслідок зменшення чи подолання когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями більше здатні до навчання, ніж досліджувані другої підгрупи. Підвищення стану чутливості після розв'язання задачі у досліджуваних першої підгрупи сприяє поступовому засвоєнню нового знання, яке несе у собі задача – порівняно із досліджуваними другої підгрупи.

Досліджувані другої підгрупи внаслідок тривалої дії когнітивного дисонансу із задачею мають нижчу здатність до засвоєння нового, ніж досліджувані першої підгрупи. Такі досліджувані бояться задачі та невідомого у ній.

Виявлено достовірні відмінності у стані чутливості до невідомого першої та другої підгруп за факторами самореалізації та внутрішньої дії під час розв'язування задачі (табл. 9).

Із таблиці 9 видно, що під час розв'язування задачі у досліджуваних першої та другої підгруп спостерігаються значні відмінності за фактором самореалізації та внутрішньої дії.

Відмінності чутливості до невідомого першої та другої підгруп за факторами самореалізації й внутрішньої дії під час розв'язування задачі

Підгрупа	f 1	Похибка М	Критерій та його достовірність	f 2	Похибка М	Критерій та його достовірність
перша	17,4	± 0,5	t1=6,5;p≤0,001; t2=6,5; p≤0,001.	21,3	± 0,5	t1=7;p≤0,001; t2=6,9;p≤0,001.
друга	10,3	± 0,8		14,1	± 0,8	
Різниця	7,1			7,2		

Примітка. f 1 – фактор самореалізації; f 2 – фактор внутрішньої дії.

Під час розв'язування задачі досліджуваним першої підгрупи характерна вища внутрішня дія: бажання активності, натхнення, допитливість і т.п., ніж досліджуваним другої підгрупи. Когнітивний дисонанс із задачею ускладнює внутрішню дію досліджуваних із нею більшою мірою, ніж когнітивний дисонанс з оригінальними розв'язаннями.

Результати показують, що у досліджуваних другої підгрупи під час розв'язування задачі реалізація власних можливостей майже удвічі нижча, ніж у досліджуваних першої підгрупи. Тобто самореалізація більш характерна досліджуваним із когнітивним дисонансом з оригінальними розв'язаннями, ніж досліджуваним із когнітивним дисонансом із задачею.

У підгрупі з когнітивним дисонансом з оригінальними розв'язаннями виявлено прямий кореляційний зв'язок між станом чутливості до невідомого під час розв'язування задач і спрямованістю мотивації на задачу та $r = 0,39$ $p \leq 0,003$. Це свідчить про те, що досліджувані цієї підгрупи змушені долати когнітивний дисонанс з оригінальними розв'язаннями, їхні дії спрямовуються на задачу.

У досліджуваних з когнітивним дисонансом із задачею виявлено зворотний кореляційний зв'язок між чутливістю до невідомого та спрямованістю мотивації на взаємні дії $r = -0,48$ $p \leq 0,01$.

Досліджуваним цієї підгрупи характерна спрямованість мотивації на взаємні дії. Тривалий когнітивний дисонанс, викликаний взаємодією із задачею, потребує його зменшення шляхом уникнення ситуацій, які його зумовлюють. Такі досліджувані спрямовують свої дії на спільну діяльність, стосунки у колективі, що не сприяє виконанню поставленої мети та продуктивності навчання у цілому.

Висновки. У процесі розв'язування перцептивних задач виокремлено три психічні стани з їх чутливістю, енергетичним та мотиваційним складниками на себе, на задачу та на взаємні дії.

Виявлено, що досліджувані із сенситивністю розв'язують задачі без когнітивного дисонансу, мають високу здатність до навчання [2].

Знижена чутливість до невідомого під час розв'язування задач зумовлена дією когнітивного дисонансу з оригінальними розв'язаннями. Досліджувані спочатку долають когнітивний дисонанс, а потім розпочинають розв'язувати задачу. Для них характерна спрямованість мотивації на задачу та середня здатність до навчання.

Досліджувані зі зниженням чутливості до невідомого та перманентним когнітивним дисонансом із задачею тривалістю 20–25 днів розв'язують їх з мінімальною кількістю оригінальних розв'язань. Їм властиві спрямованість мотивації на взаємні дії та низька здатність до навчання.

Виявлено складну динаміку витрачання енергопотенціалу при вирішенні задач. У досліджуваних з високою здатністю до навчання витрати енергопотенціалу були більшими, ніж у досліджуваних з середньою та низькою здатністю до навчання.

Література

1. *Висідалко Н.Л.* Чутливість перцептивних процесів при вирішенні задач та її показники/ Наталія Висідалко// Практична психологія та соціальна робота.–2010. – № 3.
2. *Висідалко Н.Л.* Продуктивність професійного навчання/ Наталія Висідалко// Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – № 35 (59). – 155–163.
3. *Соколов Е.Н.* Механизмы памяти. Опыт экспериментального исследования/ Е.Н. Соколов. – М.:Изд-во МГУ, – 1969. – 174 с.
4. *Фестингер Л.* Теория когнитивного диссонанса / Л.Фестингер / [Пер. с англ. А. Анистратенко, И. Знаешева]. – СПб.: «Ювента», 1999. – 318 с.

В статье раскрывается проблема снижения эффективности обучения студента в аспекте перцептивной сферы. Когнитивный диссонанс перцептивных процессов во время решения задач усложняет способность студента к выявлению и усвоению неизвестного в процессе обучения. Сниженная чувствительность перцептивных процессов при решении задач требует сначала преодоления когнитивного диссонанса, а затем решения задачи. Студенты, у которых выявлен когнитивный диссонанс с оригинальными решениями, имеют среднюю обучаемость и мотивационную направленность на задачу. Когнитивный диссонанс с задачей длительностью 20–25 дней определяет низкую способность студента к обучению и мотивационную направленность на взаимные действия.

The article deals with the problem of reducing the effectiveness of student learning in the aspect of the perceptual sphere. Cognitive discord of perceptual processes in problem solving complicates the student's ability to identify and assimilate the unknown in learning process. Reduced sensitivity of perceptual process of the student in the process of the task solution requires the overcoming of cognitive discord. The students with cognitive discord between original solutions have average abilities to studying and motivational direction to task. The students with cognitive discord between tasks during 20–25 days have low mental faculties and motivational direction to mutual action.

Статтю подано до друку 27.04.2012.

© 2012 р.

О.В.Новицька (м. Сімферополь)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОМОТОРНОГО АПАРАТУ МУЗИКАНТА-ПОЧАТКІВЦЯ ДОРОСЛОГО ВІКУ

На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної думки вивченню особливостей розвитку ігрового апарату виконавця приділяла увагу переважна більшість викладачів фахових дисциплін. Аналіз результатів досліджень вказав на зацікавленість викладачів у необхідності організації ігрового апарату музикантів дошкільного та молодшого шкільного віку або удосконаленні виконавських навичок студентами середніх та вищих спеціалізованих навчальних закладів (Л.Г. Арчажнікова, Л.А. Баренбойм, С.Г. Корлякова, Г. Коган, О.Є. Кулікова, К. Мартінсен, І.Т. Назаров, Г.Г. Нейгауз, В.П. Сраджев, Г.М. Ципін, А.П. Щапов, А.А. Шмідт-Шкловська, О. Ф. Шульпяков та інші).